

Karlík, Petr

Miroslav Grepl šedesátníkem

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1989-1990, vol. 38-39, iss. A37-38, pp. [15]-16

ISBN 80-210-0168-2

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101703>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MIROSLAV GREPL ŠEDESÁTNIKEM

V roce 1989 se dožil 60 let náš přední badatel v oblasti syntaxe doc. dr. Miroslav Grepl, CSc., vedoucí katedry českého jazyka, slovanské, indoevropské a obecné jazykovědy. Narodil se 14. dubna 1929 v Hrochově na Dražanské vysočině. Jeho rodiče byli dělníci. Po maturitě studoval v letech 1949—1953 na filozofické fakultě MU v Brně obor čeština — ruština. Jeho učitelé byli Fr. Trávníček, J. Kurz, A. Kellner, B. Novák a J. Bauer. V roce 1959 obhájil disertaci a od 1. 1. 1966 byl po habilitaci jmenován a ustanoven docentem na filozofické fakultě v Brně.

Badatelsky se nejprve orientoval na zkoumání obrozené češtiny. V mnoha článcích a studiích vyložil procesy v její gramatické (zvl. syntaktické) stavbě, jejich vnitřní a vnější příčiny a důsledky pro stylovou diferenciaci, pro jazykovou výstavbu soudobých uměleckých textů a pro vznik konverzační (hovorové) podoby spisovného jazyka. Cenné jsou jeho poznatky o vlivu ruštiny a polštiny na tehdejší syntax.

Od počátku 60. let se věnoval zkoumání způsobů a prostředků vyjadřování emocionálních postojů mluvčího ve výpovědi. Dílčí poznatky, publikované časopisecky, syntetizoval v originální monografii (1985). Vyložil v ní podstatu signalizace emociálních postojů na různých rovinách výstavby výpovědi s důrazem na citovou funkci transpozic členů morfologických kategorií a syntaktických forem.

Třetím ohniskem Greplova badatelského zájmu se stala syntax věty. Zabýval se typologií gramatických větných struktur, mnoho podnětů a myšlenek přinesl k pojetí větné modalitě a k charakteristice jejích jednotlivých aspektů, s jeho jménem bude spojován koncept deagentizace, umožňující vyložit z jednotného hlediska různé prostředky odsouzení agentu z pozice podmětu v jednotlivých slovanských jazycích, ukázat, za jakých podmínek jsou tyto prostředky funkčně ekvivalentní nebo komplementární, a stanovit tak distributivní podmínky jejich užívání. S nástupem sémantiky v syntaxi se věnoval hlavně zkoumání vztahů mezi sémantickou a gramatickou rovinou větných struktur, odhalování výrazových exponentů větné sémantiky. Mnohé své myšlenky a poznatky zpracoval v Skladbě spisovné češtiny (spoluautor J. Bauer), která vyšla

v pozmeněných verzích během 70. let třikrát. Je známa syntaktikům ve všech slovanských zemích a kladně oceňována. Metodologicky významný je Greplův podnět k popisu souvětí ze sémantických východisek (1977/78).

V posledním desetiletí se věnuje zejména syntaxi elementárních komunikačních jednotek — výpovědí. Zabývá se především jejich stránkou funkčně-pragmatickou. Snaží se zejména zachytit a systematicky popsat jazykové indikátory jejich komunikačních funkcí (ilokučních sil), tj. výrazové prostředky umožňující příjemci porozumět tomu, proč (s jakým záměrem, cílem) jsou výpovědi v nějaké komunikační situaci produkovány. Podařilo se mu tak odhalit a do syntaktického popisu ústrojně začlenit mnohé konvencionalizované výpovědní formy, které dosud byly na okraji zájmu syntaktické teorie. Tyto myšlenky jsou uplatněny zejména v novém zpracování *Syntaxe spisovné češtiny* (spoluautor P. Karlík) z r. 1986.

Greplovy výsledky a podněty jsou přijímány odbornou veřejností pozorně. Má smysl pro nové pohledy a přístupy a dovede z nich vytěžít mnoho nových poznatků o češtině. V práci je systematický i koncepční. Byl spolupracovníkem týmu, který promýšlel nové možnosti a přístupy popisu gramatiky, a výrazně se podílel jako spoluautor a redaktor na zpracování 3. svazku (*syntax*) „akademické“ *Mluvnice češtiny* (1987).

Jubilant je dobře znám i odborníkům zahraničním, zvláště v slovanských zemích. Přednášel a publikoval v SSSR, Polsku, Bulharsku, NDR, Jugoslávii a NSR, zúčastnil se mnoha konferencí, kongresů a sympozií. Nemalá je i jeho činnost vědeckoorganizační. Připomeňme z ní aspoň to, že po mnoho let úspěšně vykonával funkci vědeckého sekretáře Mezinárodní komise pro studium gramatické stavby slovanských jazyků při Mezinárodním komitétu slavistů a organizoval každoročně zasedání této komise v některé ze slovanských zemí, že se podílel jako člen a v letech 1971 a 1976 jako předseda přípravného výboru na realizaci čtyř mezinárodních syntaktických sympozií v Brně a jako redaktor na vydání sborníků z těchto sympozií, že je členem vědeckého kolegia jazykovědy ČSAV, členem čtyř komisí pro obhajoby kandidátských a doktorských disertací, po tři pětiletky úspěšným odpovědným řešitelem úkolů státního plánu vědeckého výzkumu aj.

M. Grepl vždy spojoval práci badatelskou a angažovanou činnost politickou a veřejnou. Obětavě vždy pracoval v různých funkcích stranických, byl úspěšným ředitelem Letní školy slovanských studií v Brně, zodpovědně vykonával po sedm let funkci proděkana fakulty pro politicko-výchovnou činnost, s rozhledem vedl katedru aj.

K celkové jubilatově charakteristice je třeba dodat, že je dobrý učitel, že má řadu žáků a že vychoval jako školitel aspirantů několik úspěšných mladých pracovníků.